

## Література

1. Ваничек К.Г. Улучшение древесных насаждений прививкой / К.Г. Ваничек. – М. : Изд-во МСХ РСФСР, 1960. – 61 с.
2. Гартман Х.Т. Размножение садовых растений / Х.Т. Гартман, Д.Е. Кестер. – Л. : Сельхозгиздат, 1963. – 471 с.
3. Даньков В.В. Техника и способы прививки плодовых растений / В.В. Даньков. – Л. : Изд-во ЛОЭЗ, 1981. – 94 с.
4. Климович И.В. Размножение и выращивание декоративных древесных пород: Альбом / И.В. Климович, В.И. Климович. – М. : Россельхозиздат, 1980. – 160 с.
5. Козло В.Г. Інтродукція видів і форм бука (*Fagus L.*) у Правобережному Лісостепу України та перспективи використання їх в культурі / В.Г. Козлов. – Умань : Вид-во "Урвище", 2003. – 132 с.
6. Мак-Миллан Броуз Ф. Размножение растений / Ф. Мак-Миллан Броуз : пер. с англ. И.Г. Тараканова. – М. : Изд-во "Мир", 1992. – 192 с.
7. Собченко В.Ф. Розмноження декоративних та плодових рослин методом щеплення свіжозрізаними живцями в період спокою / В.Ф. Собченко // Вісник Львівського ун-ту. – Сер.: Біологічна. – 2004. – Вип. 36. – С. 175-185.
8. Hryniewicz-Sudnik J.B. Sekowski, Wilczkiewicz M. Rosmnazanie drzew i krzewow lisciastych / J.B. Hryniewicz-Sudnik. – Warszawa : Wyd. Naukowe PWN, 2001. – 636 s.

### **Баюра О.М. Вегетативное размножение декоративных форм ясеня обыкновенного (*Fraxinus excelsior L.*) методом прививки**

Проведено исследование вегетативного размножения декоративных форм ясеня обыкновенного (*Fraxinus excelsior L.*) некоторыми традиционными методами прививки. Установлено, что лучше всего размножаются такие декоративные формы: 'Aurea', 'Monophylla Pendula', 'Albo-variegata' и 'Pendula' при использовании весенней и летней окулировки и таких способов копулировки: "на седло", "вприклад", "улучшенный вприклад" – (80,0-100,0 % на подвое ясеня обыкновенного, и 70,0-92,5 %, когда подвой ясень пенсильванский). Наиболее низкий показатель приживаемости (30,0-55,0 %) отмечено в формы 'Crispa' при использовании всех способов прививки, примененных нами, на подвое ясеня обыкновенного и 22,5-55,0 % на подвое ясеня пенсильванского.

**Ключевые слова:** вегетативное размножение, прививки, декоративные формы, ясень обыкновенный, ясень пенсильванский.

### **Bayura O.M. Vegetative reproduction of ornamental forms of common ash (*Fraxinus excelsior L.*) by the method of engrafting**

The research of vegetative reproduction of ornamental forms of common ash (*Fraxinus excelsior L.*) is conducted by the some traditional methods of engrafting. Determined, that the best reproduce these ornamental forms: 'Aurea', 'Monophylla Pendula', 'Albo-variegata' and 'Pendula' when using the spring and summer scion budding and copulation such methods: "saddle grafting", "splice grafting", "whip grafting" – (80-100,0 % on the wilding of common ash and 70,0-92,5 %, when the wilding of Green Ash). Lowest survival index (30,0-55,0 %) stated in the form of 'Crispa' using all methods of engrafting, as we are, on the wilding of common ash and 22,5-55,0 % on the wilding of Green Ash.

**Keywords:** vegetative reproduction, engrafting, ornamental forms, common ash, Green Ash.

УДК 630\*181.28

Ст. наук. співроб. Н.Л. Блюсюк, канд. с.-г. наук –  
НЛТУ України, м. Львів

## **ОСОБЛИВОСТІ ПОПОВНЕННЯ КОЛЕКЦІЇ ДЕНДРОПАРКУ БОТАНІЧНОГО САДУ НЛТУ УКРАЇНИ**

Проведено інвентаризацію деревних рослин колекції дендропарку Ботанічного саду НЛТУ України. Вивчено динаміку колекційного фонду за останні шість років.

Встановлено, що колекція поповнилась за цей час 68 новими видами та відмінами рослин кількістю 151 особини. Подано перелік нових таксонів деревно-чагарникових рослин. Найбільшою кількістю таксонів представлені родини *Rosaceae* – 21 таксон та *Caprifoliaceae* – 8 таксонів. Подано список 15 рослин, які випали з колекції за згаданий період, зазначено причини їх випадання з колекційного фонду. Уточнено назви рослин 15 таксонів колекції дендропарку.

**Ключові слова:** динаміка колекційного фонду, деревно-чагарникові рослини, уточнені назви.

У Ботанічному саду НЛТУ України постійно виконують роботи з впорядкування ботанічної документації, зокрема, вивчення таксономічного складу колекцій. З цією метою здійснюють інвентаризаційні роботи, результати яких висвітлено в низці публікацій [4, 5].

У 2008-2009 рр. було проведено чергову біометрично-таксономічну інвентаризацію колекційного фонду деревно-чагарникових рослин дендропарку Ботанічного саду. Вперше створено комп'ютерну базу колекційного фонду дендропарку. Внаслідок цієї роботи уточнено його таксономічний склад та вивчено динаміку за останні 6 років. За період з 2003 р. колекційний фонд поповнився 68 новими таксонами кількістю 151 рослини (табл. 1).

**Табл. 1. Перелік нових таксонів деревно-чагарникових рослин дендропарку Ботанічного саду, які введено в колекційний фонд за останні шість років або з'явилися у зв'язку з перейменуванням**

| № з/п | Назва таксона                                             | Жит-тева форма | Родина          | Кількість, шт. |
|-------|-----------------------------------------------------------|----------------|-----------------|----------------|
| 1     | 2                                                         | 3              | 4               | 5              |
| 1     | <i>Acanthopanax sessiliflorum</i> (Rupr. et Maxim.) Seem. | К              | Araliaceae      | 1              |
| 2     | <i>Acer laetum</i> C.A. Mey                               | Д              | Aceraceae       | 1              |
| 3     | <i>Acer monspessulanum</i> L.                             | Д              | Aceraceae       | 2              |
| 4     | <i>Acer palmatum</i> Thunb.                               | Д              | Aceraceae       | 2              |
| 5     | <i>Acer platanoides</i> 'Microcarpa'                      | Д              | Aceraceae       | 2              |
| 6     | <i>Amelanchier ovalis</i> Medik.                          | К              | Rosaceae        | 2              |
| 7     | <i>Armeniaca vulgaris</i> Mill.                           | Д              | Rosaceae        | 1              |
| 8     | <i>Berberis thunbergii</i> 'Microphylla'                  | К              | Berberidaceae   | 2              |
| 9     | <i>Betula humilis</i> Schrank.                            | Д-К            | Betulaceae      | 1              |
| 10    | <i>Buddleia davidii</i> Franch.                           | К              | Buddlejaceae    | 7              |
| 11    | <i>Carya ovata</i> (Mill.) K. Koch                        | Д              | Juglandaceae    | 1              |
| 12    | <i>Celastrus orbiculata</i> 'Punctata'                    | Л              | Celastraceae    | 3              |
| 13    | <i>Cerasus tomentosa</i> (Thunb.) Wall.                   | Д-К            | Rosaceae        | 1              |
| 14    | <i>Chamaecyparis lawsoniana</i> 'Erecta viridis'          | Д              | Cupressaceae    | 1              |
| 15    | <i>Corylus mandshurica</i> Maxim.                         | К              | Betulaceae      | 1              |
| 16    | <i>Cotoneaster radicans</i> (C.K. Schneider) Klotz        | К              | Rosaceae        | 4              |
| 17    | <i>Daphne mesereum</i> L.                                 | К              | Rosaceae        | 1              |
| 18    | <i>Euonymus fortunei</i> 'Emerald Gaiety'                 | К              | Celastraceae    | 2              |
| 19    | <i>Euonymus verrucosus</i> Scop.                          | К              | Celastraceae    | 2              |
| 20    | <i>Frangula alnus</i> Mill.                               | К              | Rhamnaceae      | 1              |
| 21    | <i>Genista tinctoria</i> L.                               | К              | Fabaceae        | 3              |
| 22    | <i>Grossularia reclinata</i> (L.) Mill.                   | К              | Grossulariaceae | 2              |
| 23    | <i>Gymnocladus dioica</i> (L.) C. Koch                    | Д              | Caesalpiniaceae | 1              |

| 1  | 2                                                 | 3   | 4              | 5          |
|----|---------------------------------------------------|-----|----------------|------------|
| 24 | <i>Hedera colchica</i> Willd.                     | Л   | Araliaceae     | 1          |
| 25 | <i>Hedera helix</i> L.                            | Л   | Araliaceae     | 1          |
| 26 | <i>Hydrangea bretschneideri</i> Dipp.             | К   | Hydrangeaceae  | 5          |
| 27 | <i>Hypericum androsaemum</i> L.                   | К   | Hypericaceae   | 2          |
| 28 | <i>Juniperus</i> sp.                              | К   | Cupressaceae   | 1          |
| 29 | <i>Lonicera fragrantissima</i> Lindl.             | К   | Caprifoliaceae | 3          |
| 30 | <i>Lonicera japonica</i> 'Aureo-reticulata'       | К   | Caprifoliaceae | 1          |
| 31 | <i>Lonicera morrowii</i> Gray                     | К   | Caprifoliaceae | 1          |
| 32 | <i>Lonicera olgae</i> Rgl.et Schmalh.             | К   | Caprifoliaceae | 3          |
| 33 | <i>Lonicera pileata</i> Oliv.                     | К   | Caprifoliaceae | 7          |
| 34 | <i>Lonicera tatarica</i> L.                       | К   | Caprifoliaceae | 1          |
| 35 | <i>Morus rubra</i> L.                             | Д-К | Moraceae       | 1          |
| 36 | <i>Padus</i> sp.                                  | К   | Rosaceae       | 1          |
| 37 | <i>Padus virginiana</i> (L.) Mill.                | К   | Rosaceae       | 2          |
| 38 | <i>Philadelphus</i> sp.                           | К   | Hydrangeaceae  | 4          |
| 39 | <i>Philadelphus tennifolius</i> Rupr. et Maxim    | К   | Hydrangeaceae  | 1          |
| 40 | <i>Physocarpus amurensis</i> (Maxim) Maxim        | К   | Rosaceae       | 5          |
| 41 | <i>Physocarpus bracteatus</i> (Rydb.) Rehder      | К   | Rosaceae       | 2          |
| 42 | <i>Physocarpus opulifolius</i> 'Aurea'            | К   | Rosaceae       | 1          |
| 43 | <i>Pinus mugo</i> var. <i>mughus</i> Willk.       | Д   | Pinaceae       | 1          |
| 44 | <i>Pinus mugo</i> var. <i>pumilio</i> Zenari      | Д   | Pinaceae       | 1          |
| 45 | <i>Populus</i> sp.                                | Д   | Salicaceae     | 2          |
| 46 | <i>Pterostyrax hispida</i> Sieb.et Zucc.          | К   | Styracaceae    | 1          |
| 47 | <i>Quercus libani</i> Oliver                      | Д   | Fagaceae       | 1          |
| 48 | <i>Quercus macrocarpa</i> Michx.                  | Д   | Fagaceae       | 2          |
| 49 | <i>Rhus radicans</i> L.                           | К   | Anacardiaceae  | 5          |
| 50 | <i>Rosa roxburghii</i> Tratt.                     | К   | Rosaceae       | 5          |
| 51 | <i>Salix</i> sp.                                  | К   | Salicaceae     | 1          |
| 52 | <i>Sorbaria</i> sp.                               | К   | Rosaceae       | 1          |
| 53 | <i>Spiraea beauverdiana</i> Hulten                | К   | Rosaceae       | 3          |
| 54 | <i>Spiraea japonica</i> 'Little Princess'         | К   | Rosaceae       | 11         |
| 55 | <i>Spiraea japonica</i> 'Neywords'                | К   | Rosaceae       | 4          |
| 56 | <i>Spiraea longigemmis</i> Maxim.                 | К   | Rosaceae       | 3          |
| 57 | <i>Spiraea micropetala</i> Zbl.                   | К   | Rosaceae       | 3          |
| 58 | <i>Spiraea nipponica</i> Maxim.                   | К   | Rosaceae       | 3          |
| 59 | <i>Spiraea prunifolia</i> Sieb.et Zucc.           | К   | Rosaceae       | 3          |
| 60 | <i>Spiraea x bumalda</i> Burv.                    | К   | Rosaceae       | 6          |
| 61 | <i>Spiraea x multiflora</i> Zbl.                  | К   | Rosaceae       | 2          |
| 62 | <i>Staphylea pinnata</i> L.                       | К   | Staphyleaceae  | 2          |
| 63 | <i>Symphoricarpos orbiculatus</i> 'Variegatus'    | К   | Caprifoliaceae | 1          |
| 64 | <i>Thuja occidentalis</i> 'Douglasii Piramidalis' | Д   | Cupressaceae   | 1          |
| 65 | <i>Thuja plicata</i> 'Zebrina'                    | Д   | Cupressaceae   | 1          |
| 66 | <i>Thuja</i> sp.                                  | Д   | Cupressaceae   | 1          |
| 67 | <i>Viburnum lentago</i> L.                        | К   | Viburnaceae    | 4          |
| 68 | <i>Weigela decora</i> (Nakai.) Nakai              | К   | Caprifoliaceae | 1          |
|    | <b>Всього:</b>                                    |     |                | <b>151</b> |

Найбільшою кількістю таксонів представлені родини *Rosaceae* – 21 таксон, *Caprifoliaceae* – 8, *Cupressaceae* – 5 таксонів.

Водночас родина розових *Rosaceae* представлена найбільшою кількістю особин – 64. За нею у порівняльному ряду із значним відставанням за кількістю рослин розміщуються такі родини: жимолостеві *Caprifoliaceae* – 18, гортензіїв *Hydrangeaceae* – 10. Натомість п'ять родин нараховують лише по одній особині.

Серед нових таксонів переважають рослини, які мають життєву форму куща (67,7 %). Між них заслуговують на особливу увагу *Lonicera fragrantissima* Lindl., *Lonicera pileata* Oliv., *Spiraea nipponica* Maxim., *Spiraea x multiflora* Zbl., *Weigela decora* (Nakai.) Nakai., що відрізняються високою декоративністю. Рослини, які мають життєву форму дерева, становлять 23,5 %. Найбільш цікавими серед них є клени з оригінальною формою листової пластинки: *Acer latum* C.A. Mey, *Acer monspessulanum* L., *Acer palmatum* Thunb. та дуб ліванський (*Quercus libani* Oliver).

Серед проінвентаризованих деревно-чагарникових рослин декоративні відміни становлять 17,6 % від загальної кількості. Найцікавішими у декоративному аспекті серед них є *Spiraea japonica* 'Little Princess', *Spiraea japonica* 'Neywords', які відрізняються параметрами крони та *Physocarpus opulifolius* 'Aurea', *Symphoricarpos orbiculatus* 'Variegatus' з жовтим і жовто-строкатим забарвленням листя.

Більшість нових таксонів представлені незначною кількістю рослин: переважно це по 1-2 особини. Найбільша кількість рослин у японської спіреї декоративної відміни Маленька Принцеса (*Spiraea japonica* 'Little Princess') – 11. Будлея Давида (*Buddleia davidii* Franch.) та жимолость шапкова (*Lonicera pileata* Oliv.) мають по 7 особин, спірея Бумальда (*Spiraea x bumalda* Burv.) – 6. Особливої уваги заслуговують види, що занесені до Червоної Книги України [6]. Це, зокрема, *Betula humilis* Schrank., *Staphylea pinnata* L.

**Табл. 2. Перелік таксонів деревно-чагарникових рослин дендропарку Ботанічного саду, які вилучені з колекції за останні 6 років**

| № з/п | Назва таксона                                    | Номер ділянки | Кількість рослин, шт | Причина вилучення рослин          |
|-------|--------------------------------------------------|---------------|----------------------|-----------------------------------|
| 1     | <i>Abies cephalonica</i> Loud.                   | 18            | 1                    | зламана                           |
| 2     | <i>Cotoneaster boisianus</i> Klotz               | 28            | 2                    | перевизначена                     |
| 3     | <i>Magnolia kobus</i> var. <i>borealis</i> Sarg. | 2             | 1                    | всохла, коренева гниль            |
| 4     | <i>Periploca graeca</i> L.                       | 9             | 1                    | вимерзла                          |
| 5     | <i>Ribes aureum</i> Pursh                        | 4             | 1                    | затінена, всохла                  |
| 6     | <i>Salix matsudana</i> 'Tortuosa'                | 20            | 1                    | всохла                            |
| 7     | <i>Sambucus racemosa</i> L.                      | 28            | 1                    | механічні пошкодження             |
| 8     | <i>Sarothamnus scoparius</i> (L.) Voch.          | 28            | 1                    | вимерзла                          |
| 9     | <i>Sorbus aucuparia</i> 'Pendula'                | 8             | 1                    | вилучена у зв'язку з будівництвом |
| 10    | <i>Spiraea latifolia</i> (Ait.) Borkh.           | 4             | 2                    | затінена, всохла                  |
| 11    | <i>Spiraea thunbergii</i> Sieb.                  | 10            | 1                    | вимерзла                          |
| 12    | <i>Thujopsis dolabrata</i> Sieb.et Zucc.         | 7             | 1                    | всохла, затінена                  |
| 13    | <i>Quercus imbricaria</i> Michx.                 | 28            | 1                    | не прижилась після пересадження   |
| 14    | <i>Rosa polyantha</i> Carr.                      | 28            | 1                    | вимерзла                          |
| 15    | <i>Malus sargentii</i> Rehd.                     | 9             | 1                    | всохла                            |
|       | <b>Всього рослин:</b>                            |               | <b>17</b>            |                                   |

Водночас із колекційного фонду з різних причин випало 15 таксонів рослин кількістю 17 шт. (табл. 2). Встановлено, що внаслідок пошкодження низькими температурами випали такі таксони: *Periploca graeca* L., *Sarothamnus scoparius* (L.) Voch., *Spiraea thunbergii* Sieb., *Rosa polyantha* Carr.; через механічні пошкодження: *Abies cephalonica* Loud., *Sambucus racemosa* L., *Salix matsudana* 'Tortuosa'; всихання через невідповідність умов місцезростання: *Ribes aureum* Pursh, *Spiraea latifolia* (Ait.) Borkh., *Malus sargentii* Rehd., *Thujopsis dolabrata* Sieb. et Zucc.; через пошкодження хворобами: *Magnolia kobus* var. *borealis* Sarg.

Під час проведення інвентаризації зроблено уточнення сумнівних назв дев'яти рослин, а також виправлені найменування шістьох таксонів, відповідно до опублікованих нових домінантних таксономічних назв [1-3, 5].

Отже, колекційний фонд дендропарку Ботанічного саду НЛТУ України за останні шість років поповнився 68 новими таксонами кількістю 151 рослина. Найбільшою кількістю таксонів представлені родини *Rosaceae* – 21 таксон та *Caprifoliaceae* – 8 таксонів. Серед нових таксонів переважають рослини, які мають життєву форму куща (69,1 %), а життєву форму дерева – 22,1 %. Водночас із колекційного фонду з різних причин випало 15 таксонів рослин (17 шт.). Уточнено 15 сумнівних назв рослин.

Поповнення колекційного фонду деревно-чагарникових рослин підвищує декоративність насаджень. Ці рослини можна використовувати як базу для навчання студентів із природничих дисциплін.

## Література

1. **Дендрофлора України.** Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Голонасінні : довідник / М.А. Кохно, В.І. Гордієнко, Г.С. Захаренко та ін. / за ред. М.А. Кохна, С.І. Кузнецова; НАН України, Нац. бот. сад ім. М.М. Гришка. – К. : Вид-во "Вища шк.", 2001. – 207 с.
2. **Дендрофлора України.** Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні : довідник / Кохно М.А., Пархоменко Л.І., Зарубенко А.У., та ін. / за ред. М.А. Кохна. – К. : Вид-во "Фітосоціоцентр", 2002. – Ч. I. – 448 с.
3. **Дендрофлора України.** Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні : довідник / Кохно М.А., Пархоменко Л.І., Зарубенко А.У., та ін. / за ред. М.А. Кохна та Н.М. Трофименко. – К. : Вид-во "Фітосоціоцентр", 2005. – Ч. II. – 716 с.
4. **Івченко А.** Результати таксономічної інвентаризації дендропарку Ботанічного саду Українського державного лісотехнічного університету / Івченко А., Мазепа М., Мельник А., Коляда Л., Артемовська Д., Борис В. // Вісник Львівського університету. – Сер.: Біологічна. – 2004. – Вип. 36. – С. 43-49.
5. **Каталог рослин** Ботанічного саду Національного лісотехнічного університету України : довідник / за ред. П.Р. Третяка. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2006. – 60 с.
6. [Електронний ресурс]. – Доступний з [http://www.mail.menr.gov.ua/publ/red book/red book.php](http://www.mail.menr.gov.ua/publ/red%20book/red%20book.php).

## **Блюсюк Н.Л. Особенности пополнения коллекции дендропарка ботанического сада НЛТУ Украины**

Произведена инвентаризация древесных растений коллекции дендропарка Ботанического сада НЛТУ Украины. Изучена динамика коллекционного фонда за последние шесть лет. Установлено, что коллекция пополнилась за это время 68 новыми видами и формами растений в количестве 151 особей. Подан перечень новых таксонов древесно-кустарниковых растений. Наибольшим количеством таксонов представлены семейства *Rosaceae* – 21 таксон и *Caprifoliaceae* – 8 таксонов. Подан список 15 растений, которые выпали из коллекции за упомянутый период, указаны причины их выпадения из коллекционного фонда. Проведено уточнение названий растений 15 таксонов коллекции дендропарка.

**Ключевые слова:** динамика коллекционного фонда, древесно-кустарниковые растения, уточненные названия.

## **Blyusyuk N.L. Features of addition to collection of dendropark of botanical garden of the NUFWT of Ukraine**

Taking of inventory of arboreal plants of collection of dendropark of the Botanical garden of NUFWT of Ukraine is made. The dynamics of collection fund is studied the last 6 years. It is set that collection was filled up for this time 68 new species and forms of plants in an amount a 151 individual. The list of new taxons is given wood and shrub plants. Most of taxons the presented families of *Rosaceae* are a 21 sippe and *Caprifoliaceae* – 8 sippes. A list is given 15 plants, what firings from collection for mentioned period, indicated reasons of their falling out of collection fund. Clarification of the names of plants is conducted 15 taxons of collection of dendropark.

**Keywords:** dynamics of collection fund, wood and shrub plants, specified names

УДК 634. 017

Наук. співроб. В.А. Вітенко, канд. біол. наук –  
НДП "Софіївка" НДІ НАН України

## **ВИКОРИСТАННЯ *MORUS ALBA* L. І *MORUS NIGRA* L. У ТРАДИЦІЙНІЙ ТА НЕТРАДИЦІЙНІЙ МЕДИЦИНІ**

Досліджено особливості використання *Morus alba* L.(шовковиці білої) і *Morus nigra* L. (шовковиці чорної) у традиційній та нетрадиційній медицині. Встановлено, що лікарські властивості мають супліддя, листки та кора, а за жирно-кислотним складом ці рослини практично не поступаються *Viburnum opulus* L., *Hippophae rhamnoides* L. та *Maclura pomifera* (Rafin.) Schneid. Рекомендовано широко використовувати *Morus alba* і *Morus nigra* в медицині.

**Ключові слова:** *Morus alba*, *Morus nigra*, супліддя, кора, листки, насіння, медицина.

**Вступ.** Рослини є не лише цінним джерелом харчування людини, а й сировиною для виготовлення ліків. Упродовж тисячоліть люди відбирали рослини, які мали лікарські властивості. В Україні широкий розмах використання лікарських рослин тісно пов'язаний з діяльністю Петра I[1], який в 1702 р. заснував 8 великих аптек у Москві, Санкт-Петербурзі, Києві, Казані, Симбірську, Глухові, Ризі і Ревелі та 50 гарнізонних аптек. Це шлях від аптекарських городів до ботанічних садів. Тому, в процесі удосконалення своїх знань про рослинний світ, людина почала використовувати рослини для лікування, харчування, озеленення помешкань та для інших потреб. Одними з таких рослин, які з давніх часів широко використовувала людина з лікувальною метою, були представники родини *Moraceae* L., роду *Morus* L. – *Morus alba* L. (шовковиця біла) і *Morus nigra* L. (шовковиця чорна).

**Мета дослідження** – полягає у вивченні особливостей використання *Morus alba* і *Morus nigra* у традиційній та нетрадиційній медицині.

**Методи дослідження.** Під час виконання роботи використовувались ботанічні, фізіологічні та статистичні методи.

**Обговорення результатів дослідження.** *Morus alba* – дводомне або одnodомне дерево висотою до 10-15 м. Їй притаманна формова різноманітність крони: пірамідальна, куляста, плакуча, компактна, скручена, розкидиста, мітлоподібна. У природних умовах зростає переважно у формі чагарнику, висотою від 1,5 до 5 м. На присадибних ділянках, зазвичай, має вигляд дерева зі штамбом.

Скелетні гілки відходять від стовбура під різними кутами (45-60°). За характером росту гілки бувають звивисті, колінчасті, прямі, ледь підняті або повислі. Стовбур у *Morus alba* сірий, сірувато-бурий, сірий з легкою жовтизною. Кора